

Доц. др Златина Ур: Изазови климатских промена – сезона гајења 2024/25. за пшеницу се веома разликује од претходне. Очекујемо добар урод!

Автор(и): Растителна заштита
Дата: 09.06.2025 Брой: 6/2025

O stanju useva pšenice tokom 2024/25 sezone gajenja, očekivanom prinosu, specifičnostima klimatskih promena, izazovima sa kojima se suočava bugarski oplemenjivački program pšenice, preciznoj poljoprivredi i njenoj primeni na gazdinstvu mladog poljoprivrednika Nikole Nikolova u Aytosu, kao i značaju zaštitnih šumskih pojaseva u Dobrudži, razgovaramo sa v. prof. dr Zlatinom Ur, rukovodiocem Odeljenja za oplemenjivanje, genetiku i održavanje sorti, IPGR "K. Malkov" u Sadovu.

Na “Danu poljoprivrednika” u Sadovu, održanom 30. maja 2025. godine, glavni asistent Aleksijev je u svom izlaganju o žitima istakao da je ove godine oko 90% useva u zemlji u vrlo dobrom, pa čak i odličnom stanju. Ako ne bude klimatskih iznenađenja, da li možemo očekivati godinu visokih prinosa?

– Nažalost, u Bugarskoj se ne vodi precizna statistika sa posmatranjima po pojedinim usevima i regionima, ali analizom meteoroloških uslova, konkretnije temperature i padavina, koji su odlučujući za razvoj pšenice, može se reći da se ova sezona gajenja veoma razlikuje od prethodne. Ove godine u aprilu su se negativne temperature zadržale nekoliko dana, kao i sneg. Ovaj period se poklopio sa fazom busanja i možda početkom izdizanja stabiljke kod najranijih sorti. Naknadni povoljni uslovi – padavine i porast temperature – bili su preduslov za formiranje više izdanaka, što bi moglo da nadoknadi gubitke od mogućeg oštećenja glavnog klasa. U delu useva primećena je rđa, pa bi poljoprivrednici trebalo da obrate pažnju. Do žetve ima još vremena i nadam se da će uslovi biti bliski optimalnim i da će se postići visoki prinosi. Podsećam da se poslednjih godina u južnoj Bugarskoj u decembru, januaru i februaru gotovo ne beleže negativne prosečne dnevne temperature i mrazevi sredinom i krajem marta.

Bugarski oplemenjivački program pšenice IPGR “K. Malkov” učestvuje na obe platforme – “Put pšenice” kod sela Poručik Gešanovo i “Dan polja” u Aytosu. Koje sorte su posejane u Dobrudži i kako su se pokazale u odnosu na konkurentske zapadne?

– U Aytosu su posejane najnovije sorte ozime pšenice obične IPGR-a, Sadovo – Sašec, Jailzla, Farmer, Gizda, Blan, Pobeda i sorta tritikalea Rožen. Na platformi “Put pšenice” kod sela Poručik Gešanovo posejane su iste najnovije sorte ozime pšenice obične IPGR-a, Sadovo, ali bez tritikalea. Još je rano da se kaže kako su se pokazale; sačekajmo žetvu da bismo imali tačne podatke.

Mogu samo reći da su se dobro oporavile nakon kasnih mrazeva i nastavile svoj razvoj.

Koji su glavni izazovi sa kojima se suočava savremeno oplemenjivanje bugarske pšenice?

– Bugarske pšenice imaju niz prednosti – visokog su kvaliteta i visokog prinosa. Tokom godina sam više puta isticala da je za mene prioritet kvalitetna pšenica čije sorte, u pogledu svog produktivnog potencijala, nisu inferiorne u odnosu na sorte nižeg kvaliteta. One mogu zadovoljiti potrebe i proizvođača pšenice i pekarske industrije. Brašno dobijeno od takvih pšenica pogodno je za pripremu kvalitetnog hleba bez upotrebe veštačkih

poboljšivača i konzervanasa. Time se smanjuje rizik od alergija na njih. Jaka pšenica, sa visokim sadržajem glutena, može poslužiti i kao poboljšivač brašna dobijenog od sorti nižeg kvaliteta. Na taj način bi se bugarskim potrošačima, Balkanu i svetskom tržištu moglo ponuditi kvalitetno zrno pšenice.

Nažalost, ne postoji razlika u ceni visokokvalitetnih pšenica iz grupe A i onih nižeg kvaliteta iz grupe B, koje se takođe nazivaju “krmne” pšenice. Takav termin ne postoji, ali ga koriste neki proizvođači i predstavnici stranih kompanija. Po mom mišljenju, potrebna je državna politika koja će podsticati proizvodnju kvalitetnog zrna. Njihova prednost je što se proces oplemenjivanja obavlja pod uslovima u kojima se gaje. Ove sorte pšenice prošle su najmanje 5–6 godina evaluacije u organizaciji u kojoj su stvorene, a zatim 3 godine testiranja u ESCAA. Ovo je i prirodna i ciljana selekcija od strane oplemenjivača prema određenim svojstvima – prinos, pokazatelji kvaliteta, otpornost na sušu i zimu, itd. Nakon 10 godina one su prilagođenije našim uslovima u odnosu na strane sorte, za koje su uslovi novi.

Ispričajte nam o novim tehnologijama koje primenjuje inž. Nikola Nikolov na svom gazdinstvu, domaćinu “Dana polja” u Aytosu

– Na gazdinstvu Nikole Nikolova digitalizacija i automatizacija svih procesa su činjenica. On se oslanja na “Preciznu poljoprivredu”, tehnologiju koja proizvođačima omogućava da na odgovarajući način upravljaju oranicama, u zavisnosti od prostorno diferenciranih informacija. *Precizna poljoprivreda* ima veliki potencijal u ostvarivanju ekonomskih i ekoloških koristi, koje se ogledaju u smanjenju upotrebe vode, đubriva, sredstava za zaštitu bilja, radne snage i opreme. Suština pristupa je donošenje pravih upravljačkih odluka u poljoprivredi na osnovu promenljivih karakteristika polja i postizanje maksimalnih prinosa. Nikola Nikolov koristi indekse rasta biljaka, satelitsku analizu nadolazećih meteoroloških uslova i prognozu optimalnih datuma za zaštitu bilja, što omogućava da se troškovi od setve do žetve svedu samo na one neophodne za kontrolu i suzbijanje korova, štetočina i bolesti, i da se oni smanje na 20% standarda. Korišćenjem kombinovanih operacija i moderne mehanizacije, on takođe postiže smanjenje najveće stavke troškova u poljoprivredi, a to je gorivo – sa prethodnih 6–7 litara, trenutno je to samo 4–5 litara po dekaru. Sve ovo, kao i mnoge druge prednosti savremene precizne poljoprivrede, primenjene u radu mladog poljoprivrednika iz Aytosa, takođe vodi ka zaštiti životne sredine, obnavljanju prirode i održavanju zemljišta. Trenutno se radi na primeni pametne poljoprivrede, i očekujemo dalji razvoj.

Poljoprivreda je integrisani sistem u kojem svaki element zahteva posebnu pažnju kako bi se izgradili održivi ili dugoročni rezultati. Zbog toga su poslednjih godina teme kao što su očuvanje biodiverziteta i zdravlja zemljišta od suštinskog značaja za celokupan pristup gajenju useva. Nedavno su se u Dobriču razmatrali stanje i finansiranje zaštitnih šumskih pojaseva. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede i hrane, u gajenju pšenice ovi zaštitni pojasevi mogu povećati prinos za između 10% i 20%. Koristi za očuvanje černoze, biodiverziteta i zadržavanje vlage su više nego jasne. Da li mislite da će obnova ovih objekata biti uspešan korak u borbi protiv klimatskih promena?

– Obnova zaštitnih šumskih pojaseva je imperativ i njihov značaj je dobro poznat. Oni sprečavaju ili smanjuju stres kojem su usevi izloženi i, kao rezultat, ne beleži se smanjenje prinosa. Smanjuju eroziju vetrom, zadržavaju vlagu u zemljištu i čuvaju uslove za celokupan ekosistem. Kao investicija, ova mera je prilično skupa i možda će subvencije pomoći u održavanju i obnovi pojaseva. Oni nisu “jedna celina” sa obradivim zemljištem.